

ethica

Kestävän urbaanin ruoan- tuotannon ekosysteemikuvaus

– Hiedanrannan kaupunginosa

23.6.2021

Sisältö

1. Johdanto
2. Urbanin ruoantuotannon ekosysteemi
3. Ruoantuotannon toimijat Hiedanrannassa
4. Ekosysteemikuvaus
5. Toimenpide-ehdotukset
6. Esimerkki kehityspolusta
7. Lopuksi

Tämä kuvaus Hiedanrannan kestävän urbaanin ruoantuotannon ekosysteemistä on tuotettu 6Aika Kestävien kaupunginosien kumppanuusmalli (KIEPPI)-hankkeelle keväällä 2021. Raportissa kuvataan, miltä urbaani ruoantuotanto voisi Hiedanrannassa esimerkiksi näyttää, sekä esitetään toimenpiteitä tämän ekosysteemin rakentamiseksi.

Ekosysteemikuvauksen taustatietoina on käytetty mm. KIEPPI-hankkeessa toteutettuja selvityksiä, opinnäytteitä ja pilottien tuloksia. Lisäksi kuvausta varten on haastateltu yksilö- ja ryhmähaastatteluisia urbaanin ruoantuotannon asiantuntijoita yksityiseltä ja julkiselta sektorilta.

Johdanto 1/2

Globaalilla ruokajärjestelmällä on paineita muuttua ja sopeutua ympäristön asettamiin reunaehtoihin. Ruoantuotannon suurta ekologista jalanjälkeä tulisi pienentää samalla kun ilmastonmuutos muuttaa tuotanto-olosuhteita. Myös Suomessa voidaan ennalta varautua muutoksiin parantamalla omavaraisuusastetta ja monipuolistamalla ruoantuotannon tapoja.

Urbaani ruoantuotanto eli ruoan tuottaminen kaupunkiympäristössä lähellä kuluttajaa voi olla osa ratkaisua etsittäessä uusia, kestäviä ja muutoksiin sopeutuvia ruoantuotannon tapoja. Kortteleita komistava kasvi-huone, kellareiden kala-altaat ja noutopisteen lokerikosta löytyvä sieniviljelmä tuovat kaupunkitilaan yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä ja kiertotaloutta. Markkinan monipuolistamiseksi tarvitaan kuluttajakysynnän muutosta sekä julkisen sektorin tukea ja ohjausta.

Lähde: BIOS: Ruokajärjestelmän kohtalonkysymyksiä – miten niitä tulisi kysyä?

Johdanto 2/2

Miksi urbaania ruoantuotantoa?

- **Kaupunkilaiset saavat tuoretta, vähäpäästöistä lähiruokaa.** Lähellä tuotettu ja tehokkaasti viljelty ruoka ei vaadi pitkiä logistiikkaketjuja.
- **Ruoantuotannon edelläkävijäratkaisut kehitetään julkisen sektorin ja yritysten välisessä yhteistyössä.** Uusia liiketoimintamahdollisuuksia voidaan kehittää, testata ja skaalata Hiedanrannassa ja viedä muualle Suomeen ja ulkomaille.
- **Kestävä kaupunginosa hyödyntää ravinne- ja energiakierrot.** Resurssitehokkuus ja kiertotalouden mukainen kaupunkisuunnittelu ovat konkreettisia tekoja kohti Hiedanrannassa tavoiteltavaa hiilinegatiivisuutta.

Hiilineutraali Tampere 2030 –tiekartassa on asetettu yhdeksi kestävästä kaupungistumisesta toimenpiteeksi Hiedanrannan uudessa kaupunginosassa: ”*Mahdollistetaan kestävästä yritystoimintaa. Määritellään pelisäännöt yritysten kanssa tehtävälle yhteiskehittämiselle ja yritysten toiminta-ehdojen tukemiseen kestävässä liiketoiminnassa (esim. urbaani ruoantuotanto).*”

Tässä selvityksessä täsmennetään, miten Hiedanranta voi toimia edelläkävijänä ruoantuotannon ratkaisujen integroimisessa osaksi kestävästä kaupungistumisesta. Selvitys auttaa miettimään ratkaisuja ruoantuotannon toteuttamiseksi Hiedanrannassa, mutta vastuu kehittämisestä on kehitysyhtiöllä ja kaupungilla.

Julkaisun toimitus ja tekstit: **Anni Paavilainen & Lilli Linkola / Ethica Oy**

Taitto: **Piia Pälä / Skyway Creative**

Urbaanin ruoantuotannon ekosysteemi 1/2

Liiketoimintaekosysteemit ovat useiden toimijoiden muodostamia taloudellisia yhteisöjä, jotka rakentuvat yhteisen tarkoituksen ympärille ja tuottavat yhdessä arvoa asiakkailleen. Toimijoita ruoantuotannon ekosysteemissä voivat olla esimerkiksi tuottavat yritykset, kilpailijat, yhteistyökumppanit, tukipalveluita tarjoavat organisaatiot sekä kaupunkilaiset.

Ekosysteemit eivät ole pysyviä rakenteita, vaan ne muuttuvat ajan myötä liiketoimintaympäristönsä mukana. Ekosysteemin rakentaminen edellyttää määrätietoista orkestrointia, aktiivisten toimijoiden löytämistä mukaan sekä avointa ja joustavaa yhteistyötä ekosysteemin osallistujien välillä.

Urbaanin ruoantuotannon ekosysteemi 2/2

Toisin kuin perinteisillä liiketoiminnan verkostoilla, ekosysteemeillä on yhteinen visio ja arvolupaus. Hiedanrannassa visio voi esimerkiksi olla ”Tulevaisuuden Hiedanrannassa on kestävää urbaania ruoantuotantoa, joka on liiketoiminnallisesti kannattavaa.” ja ekosysteemin arvolupaus kuntalaisille voi olla: ”Hiedanrannan ruoantuotannon ekosysteemi tarjoaa kaupunkilaisille mahdollisuuden osallistua ruokajärjestelmän muutokseen ja samalla nauttia uusista, kestävästä makuelämyksistä.” Arvolupaus yrityksille voi olla: ”Hiedanranta tarjoaa yrityksille mahdollisuuden kehittää, kaupallistaa ja tarjota urbaanin ruoantuotannon ratkaisuja osana innovatiivista ruoantuotannon ekosysteemiä.”

Seuraavaksi kuvataan, millaisia toimijoita Hiedanrannan ruoantuotannon ekosysteemissä voisi olla, ja miltä ekosysteemi voisi kokonaisuudessaan näyttää.

Ruoantuotannon toimijat Hiedanrannassa 1/2

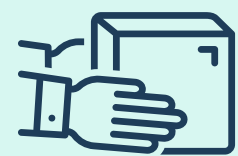
Tuottajat ovat alkutuotannon toimijoita eli ruoan kasvattajia. Esimerkiksi vertikaaliviljely, vesiviljely ja laatikkoviljely ovat kaupunkitilaan sopivia ruoantuotannon tapoja. Teknisesti kaupunkiviljelyä voidaan toteuttaa eri skaaloissa aina pienistä kasvatuslaatikoista ja sisäviljelmistä suurempiin tuotantolaitoksiin. Viljelmiä voi omistaa esimerkiksi yritys, kaupunki tai kaupunkilainen.

Kaupunkilaiset ovat ruoantuottajien asiakkaita joko suoraan tai jalostuksen ja jakelun kautta. Lisäksi kaupunkilaiset voivat avustaa tuotannossa esimerkiksi hoitamalla viljelmiä yrittäjinä, omistamalla viljelmän tai osallistumalla yhteisölliseen viljelyyn. Kaupunkilaisilla on ruoantuotannon ekosysteemissä monenlaisia rooleja.

Jalostajat voivat jalostaa alkutuotannon tuotteita tai esimerkiksi Hiedanrannasta kerättävää hävikki-ruokaa kuluttajille, ravintoloille ja kahviloille myytäviksi tuotteiksi. Lisäksi ravintolat, kahvilat ja leipomot voivat hyödyntää lähituotannon antimia omien tuotteidensa valmistuksessa.

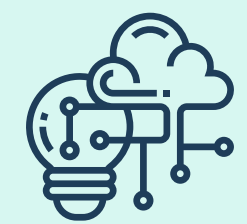

Jakelijat kuljettavat ruoan asiakkaille tai jalostukseen eri kanavia pitkin. Lähituotettu ruoka löytää tiensä kuluttajan luo esimerkiksi vähittäiskaupan ja noutopisteiden kautta tai kotiinkuljetettuna. Myös ravintolat, leipomot ja kahvilat voivat myydä lähituotettua ruokaa tai hyödyntää sitä omien tuotteidensa valmistuksessa.

Ruoantuotannon toimijat Hiedanrannassa 2/2

Ravinnekiertoja ylläpitävät toimijat ovat tärkeä osa kestävästä ruoantuotannon ekosysteemiä. Esimerkiksi hävikkiruoan keräily ja jalostus pitävät arvokkaat ravinteet kierrossa, samoin kuin biojätteen ja muiden kaupunginosassa tuotettujen ravinteiden jalostus.

Innovaatiot & teknologia toimijat tukevat uusien, kaupallistuvien ruoantuotannon ratkaisujen kehittymistä Hiedanrannassa. Ruoantuotannon innovaatioita tukevat mm. Tampereen aktiivinen start up -yhteisö, testikeittiötilat sekä hävikkiruoan jalostukseen keskittyvä hackathon.

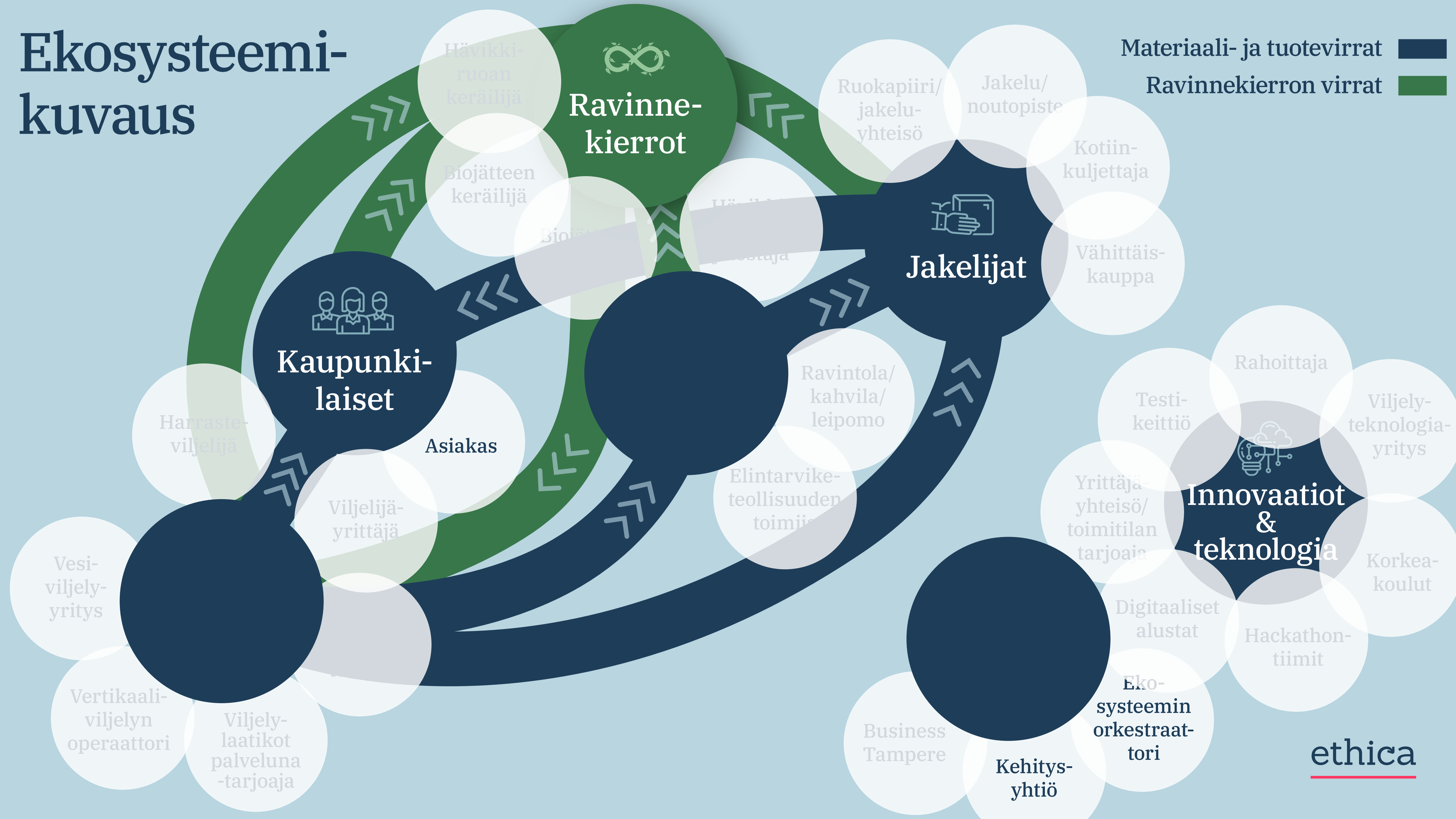

Tukitoimijat kuten Hiedanrannan Kehitys Oy, Business Tampere sekä ekosysteemille määritettävä orkestraattori luovat edellytykset ekosysteemin rakentumiselle ja toiminnalle. Ruoantuotannon tarpeiden huomioiminen kaupunkisuunnittelussa, yritysten houkuttelevuus alueelle ja avoimen yhteistyön tukeminen ovat esimerkkejä tärkeistä tukitoimista. Kehitysvaiheessa olevat yritykset tarvitsevat tuekseen rahoittajia.

Visio

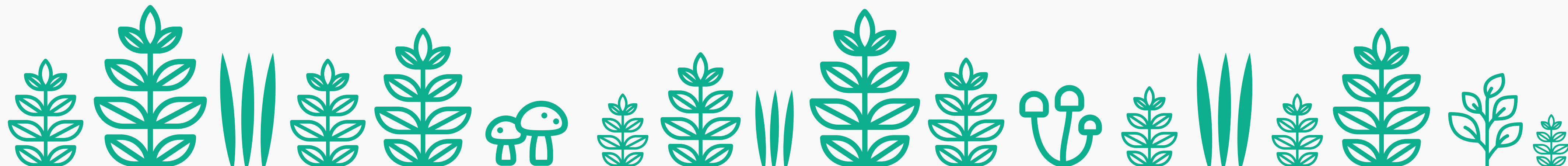
**Tulevaisuuden Hiedanrannassa
on kestäväää urbaania ruoantuotantoa,
joka on liiketoiminnallisesti kannattavaa.**

Ekosysteemi- kuvaus

Mitä toimenpiteitä tarvitaan,
jotta urbaanin ruoantuotannon
ekosysteemi voi lähteä kehittymään?

Toimenpide-ehdotukset 1/4

Johtajuus

1. Hiedanrantaan houkutellaan yrityksiä, jotka sopivat ruoantuotannon ekosysteemiin.
2. Vastuu orkestroinnista osoitetaan julkiselle toimijalle (esim. kehitysyhtiö tai elinkeinopuoli).
3. Väliaikaisen käytön suunnitelma vahvistetaan tuleville viidelle/kymmenelle vuodelle.

Kaupunkisuunnittelu

4. Yritysten tila- ja muut tarpeet kartoitetaan ja huomioidaan korttelien ja kaupunginosan suunnittelussa.
5. Kaupunkiruoantuotanto ja ravinnerierrot otetaan osaksi Hiedanrannan korttelien toiminnallista suunnittelua.

Tiedon jakaminen

6. Ruoantuotanto tuodaan näkyväksi osaksi Hiedanrannan brändiä viestinnässä.
7. Yrityksille kootaan selkeä palvelupolku.
8. Kaupunki laatii Hiedanrannan ruoantuotannon kehittämissuunnitelman aikatauluineen.

Toimenpide-ehdotukset 2/4

Johtajuus

1. **Hiedanrantaan houkutellaan yrityksiä, jotka sopivat ruoantuotannon ekosysteemiin.**

Tampereen kaupunki, Hiedanrannan Kehitys Oy ja Business Tampere (mm. Platform 6) kehittävät aktiivisesti Hiedanrannan ruoantuotantoa yhteistyössä erilaisten toimijoiden kuten korkeakoulujen kanssa järjestämällä alan yrityksille tapahtumia ja ohjelmia sekä tuomalla erilaisia toimijoita yhteen muun muassa hackathoneissa tai vastaavissa tapahtumissa.

2. **Vastuu orkestroinnista osoitetaan julkiselle toimijalle (esim. kehitysyhtiö tai elinkeinopuoli).**

Orkestroijan vastuulla on luoda raamit ja pelisäännöt Hiedanrannan ruoantuotannon ekosysteemille. Ekosysteemi tarvitsee puolueettoman ja luottamusta herättävän orkestroijan, joka vastaa ekosysteemin käynnistämiseksi tarvittavasta yritysten houkuttelemisesta alueelle, yritysten tarpeiden kuulemisesta ja niiden tukemisesta. Lisäksi orkestroija tukee yhteistyön rakentumista tuomalla toimijoita yhteen esimerkiksi järjestämällä tapahtumia, kokoontumisia tai perustamalla yhteisen keskustelualustan. Muissa kaupungeissa ekosysteemin orkestroijan roolin on ottanut esimerkiksi elinkeinoyhtiö tai kehitysyhtiö.

3. **Väliaikaisen käytön suunnitelma vahvistetaan tuleville viidelle/kymmenelle vuodelle.**

Kehitysyhtiö ja kaupunki tukevat Hiedanrannassa jo olevaa liiketoimintaa laatimalla selkeän suunnitelman ja aikataulun Hiedanrannan väliaikaiselle käytölle vähintään tuleville viidelle vuodelle. Näin Hiedanrannassa jo olevat yritykset voivat paremmin suunnitella toimintaansa eteenpäin, ja alue voi houkutella uusiakin ruoantuotannon yrityksiä.

Toimenpide-ehdotukset 3/4

Kaupunkisuunnittelu

4. Yritysten tila- ja muut tarpeet kartoitetaan ja huomioidaan korttelien ja kaupunginosan suunnittelussa.

Ruoantuotannon mahdollistamiseksi Hiedanrannassa tarvitaan esimerkiksi sisäviljelyyn soveltuvaa tilaa ja paikkojen osoittamista viljelylaatikoille. Huomioidaan ruoantuotannon prosessit ja niiden vaatimat tilavaraukset kaavoituksessa ja suunnittelussa.

5. Kaupunkiruoantuotanto ja ravinnekierrot otetaan osaksi Hiedanrannan korttelien toiminnallista suunnittelua.

Ravinnekierrot kytkeytyvät kaupunkisuunnitteluun mm. ruoantuotannon kautta. Kaupunkiruoantuotannon ja ravinnekiertojen teemat tuodaan osaksi osallistavaa suunnittelua ja niistä järjestetään markkinavuoropuheluja.

Toimenpide-ehdotukset 4/4

Tiedon jakaminen

6. Ruuantuotanto tuodaan näkyväksi osaksi Hiedanrannan brändiä viestinnässä.

Kehitysyhtiö koostaa tietoa Hiedanrannassa tehdyistä ruuantuotannon kokeiluista, tulevista toimenpiteistä sekä tarpeista ruuantuotannon ekosysteemin rakentamiseksi. Tätä tietoa jaetaan kaupunkilaisille ja alan yrityksille, jotta mukaan kehitystyöhön ja toteutukseen löydetään aktiivisia kaupunkilaisia ja yrityksiä.

7. Yrityksille kootaan selkeä palvelupolku.

Kaupunki koostaa yrityksille selkeän kuvauksen siitä, millaista liiketoimintaa Hiedanrantaan toivotaan, miten Hiedanrantaan pääsee ja millaisia palveluita liiketoiminnan tueksi on olemassa. Hiedanrannan oma yritysluotsi toimii yritysten kontaktina ja asiamiehenä kaupunkikehityksen tiimellyksessä.

8. Kaupunki laatii Hiedanrannan ruuantuotannon kehittämissuunnitelman aikatauluineen.

Kehittämissuunnitelmassa kuvataan konkreettisesti, miltä urbaanin ruuantuotannon halutaan Hiedanrannassa näyttävän, mitä sen toteutumiseksi tullaan tekemään ja millä aikataululla.

Miltä ruoantuotanto Hiedanrannassa
voi esimerkiksi tulevaisuudessa näyttää,
ja miten tukitoimet ovat mahdollistaneet sen?

Vertikaaliviljelyä erilaisissa sisätiloissa

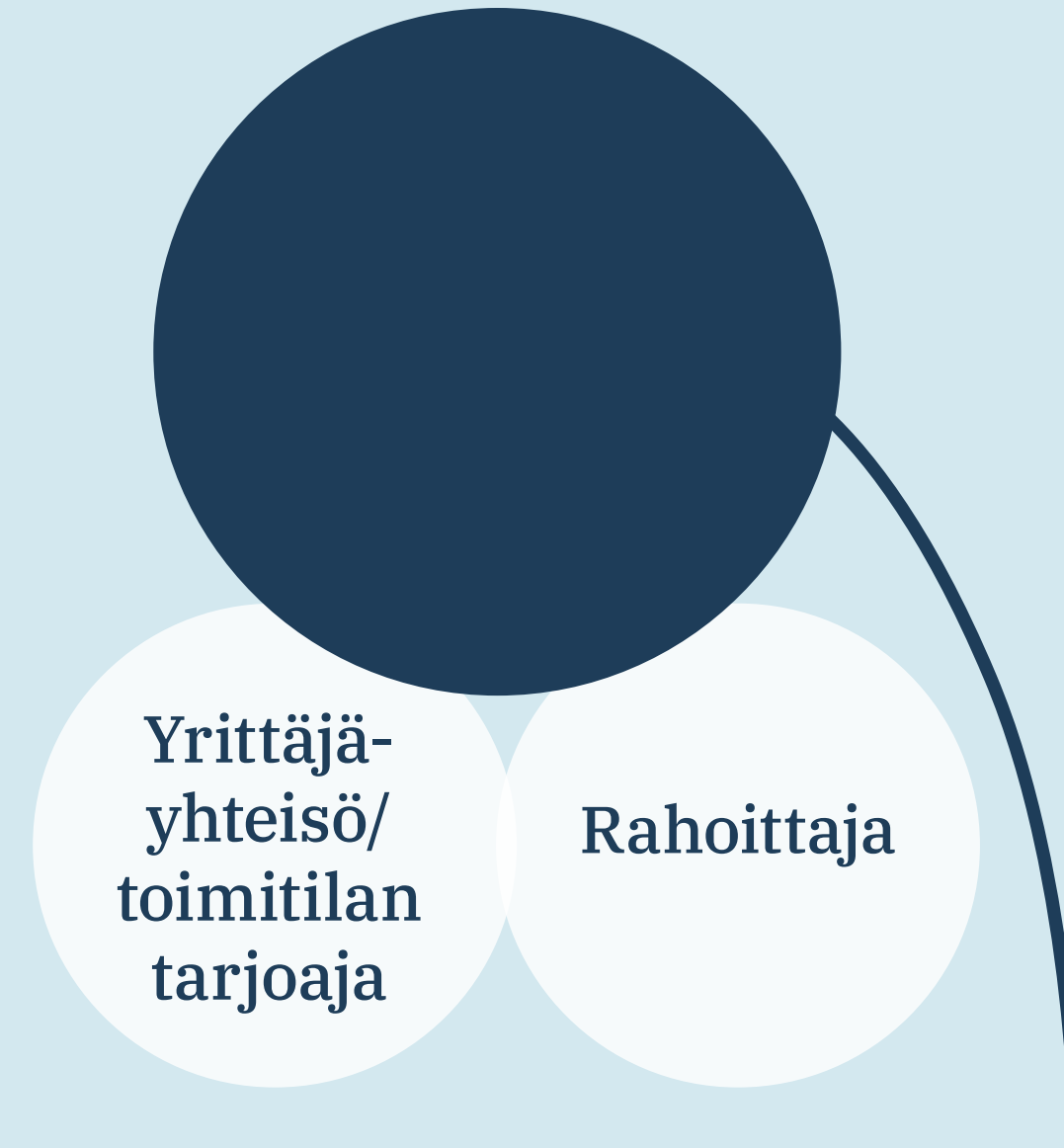
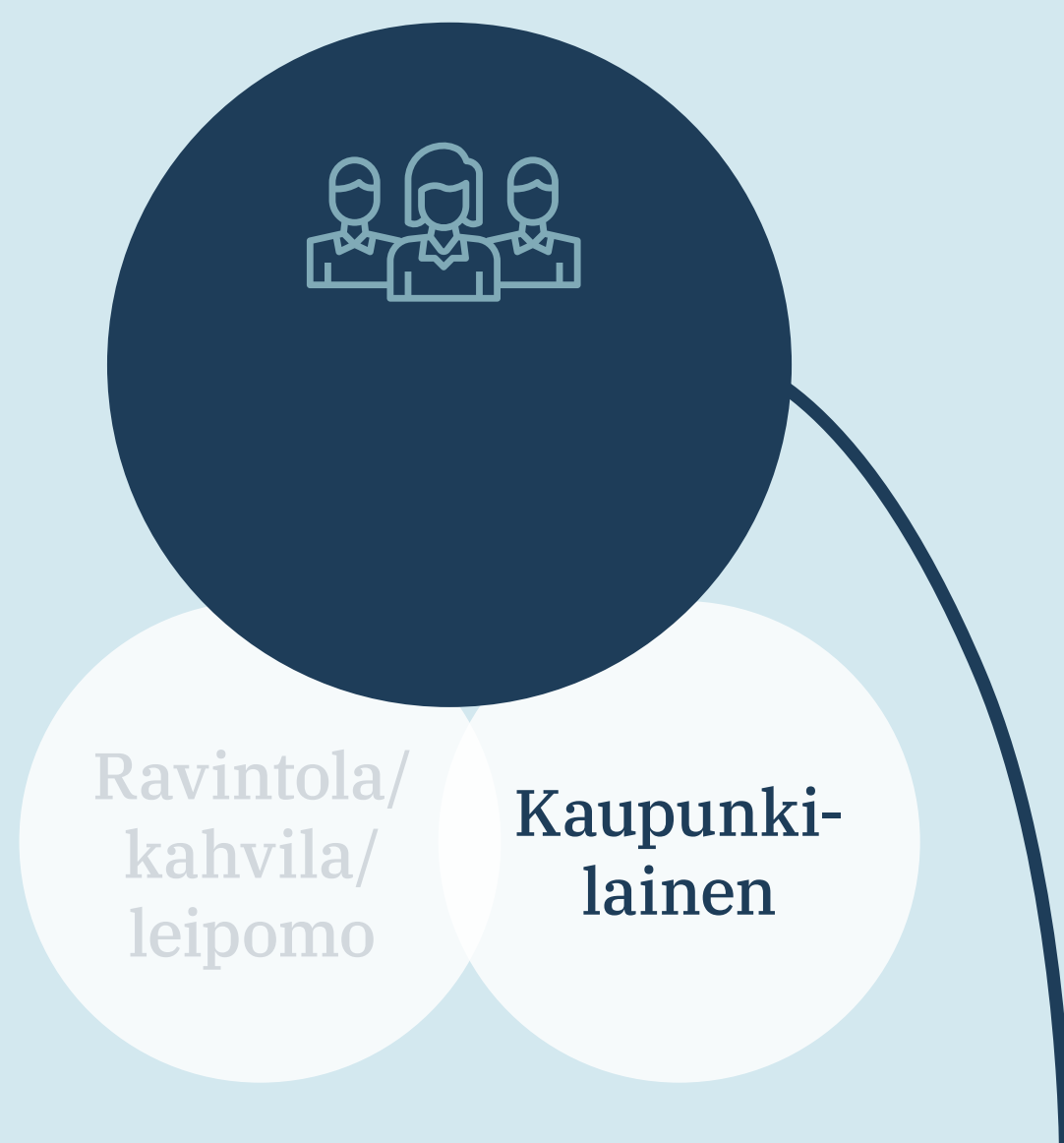
Vertikaaliviljely on resurssitehokasta sisäviljelyä, viljelmän voi sijoittaa esimerkiksi vähittäiskauppaan tai korttelin yhteistiloihin.

Esimerkki kehityspolusta 2/2

Korttelikohtaiset viljelylaatikot

Viljelylaatikoita voidaan sijoittaa erilaisiin tiloihin kaupungissa, esimerkiksi kortteleiden sisäpihoille tai kerrostalojen kasvatushuoneisiin. Innokkaimmat asukkaat voivat vastata viljelystä itse, tai ostaa sen palveluna yrityksiltä.

Kehitysyhtiö on huomionnut yritysten tarpeet korttelien suunnittelussa. Viljelylaatikoille on varattu tilaa mm. korttelien sisäpihoilta.

Väliaikainen käyttö on mahdollistanut pilotoinnin ja liikeidean testauksen varhaisessa vaiheessa ennen liiketoiminnan varsinaista aloittamista.

Ruoantuotanto osana Hiedanrannan brändiä on edistänyt myös yritysten näkyvyyttä ja asiakkaiden tietoutta ruoantuotannon tarjonnasta.

Hiedanrannan vahva brändi urbaanin ruoantuotannon keskittymänä on herättänyt sijoittajien kiinnostuksen ja auttanut uusia yrityksiä saamaan rahoitusta liikeideoilleen.

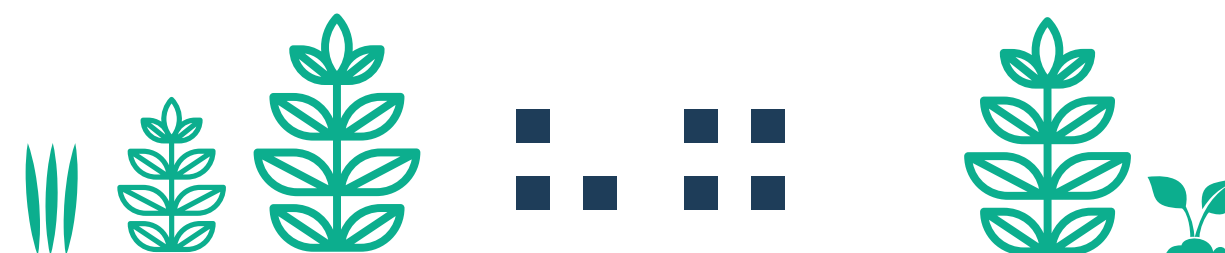
Hiedanrannan ruoantuotannon kehittämissuunnitelma on auttanut yrityksiä löytämään sopivan ajoituksen liiketoimintansa aloittamiselle.

Palvelupolku on auttanut uusia yrityksiä löytämään paikkansa Hiedanrannassa osana ruoantuotannon ekosysteemiä

7. Lopuksi

Urbanin ruuantuotannon rakentaminen Hiedanrantaan on mahdollisuus kehittää kestävää liiketoimintaa yhdessä yritysten kanssa ja luoda arvoa kaupunkilaisille. Tuore, kestävä lähi-ruoka sekä uudenlaisten ruoantuotannon ratkaisujen suunnittelu ja kaupallistaminen ovat osa kestävästä kaupungistumisesta ja hiilinegatiivisen kaupunginosan rakentamisesta.

Ruoantuotannon ekosysteemi ei kuitenkaan rakennu itsestään, vaan sen tukemiseksi tarvitaan julkiselta sektorilta johtajuutta, selkeää suunnittelua sekä aktiivista toteutusta yhdessä yritysten ja kaupunkilaisten kanssa. Jos taustatyöt tehdään nyt huolella, voidaan tulevaisuuden Hiedanrannassa nähdä kestävää, liiketoiminnallisesti kannattavaa urbaania ruoantuotantoa.

ethica

Hiedanrannan
Kehitys Oy

TAMPERE.
FINLAND

6 Aika

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Uudenmaan liitto
Nylands förbund